

درس سوم

پیش

۱. منطق تدوینی و تکوینی را تعریف کنید.

منطق تکوینی: اندیشه طبیعی و خدادادی انسان که در تمام انسانها وجود دارد.
منطق تدوینی: تدوین و تنظیم قوانین منسجم برای تصحیح فکر و جلوگیری آن از خطا.

۲. تاریخ تدوین منطق و مؤلف آن را بنویسید.

منطق به عنوان دانشی مستقل و مجموعه ای از قواعد مدون اندیشه، سال ها پس از خلقت انسان، تألیف و تدوین شد. اگرچه تاریخ دقیق تدوین منطق مشخص نیست ولی ولی شواهدی در دست است که نشان می دهد آثاری از تفکر منظم انسان در مراکز تمدن قدیم، مانند ایران، چین و هندوستان وجود داشته است. اما مشهور صاحب نظران، مدون اصلی علم منطق را حکیم یونانی ارسطاطالیسی می دانند.

۳. سوفیستها چه نقشی در تدوین علم منطق داشته اند؟

ایشان معلمانی حرفه ای بودند که فن خطابه و مناظره را تعلیم می دادند و وکیل مدافع برای دادگاه ها می پروراندند تا بتوانند هر ادعای حق یا باطلی را اثبات و در مقابل، هر ادعای مخالفی را رد کنند. نتیجه این آموزش های نادرست، کم کم این فکر را در ایشان و عده ای دیگر به وجود آورد که اساساً حقیقتی ورای اندیشه انسان به عنوان واقعیتی ثابت، وجود ندارد. در چنین فضای اندیشه ای و آشوب فکری، دانشمندان در صدد برآمدن در مقابل سوفیست ها روشی را برای جریان اندیشه صحیح تدوین کنند تا با آن، بتوان درستی و یا نادرستی استدلال را تشخیص داد.

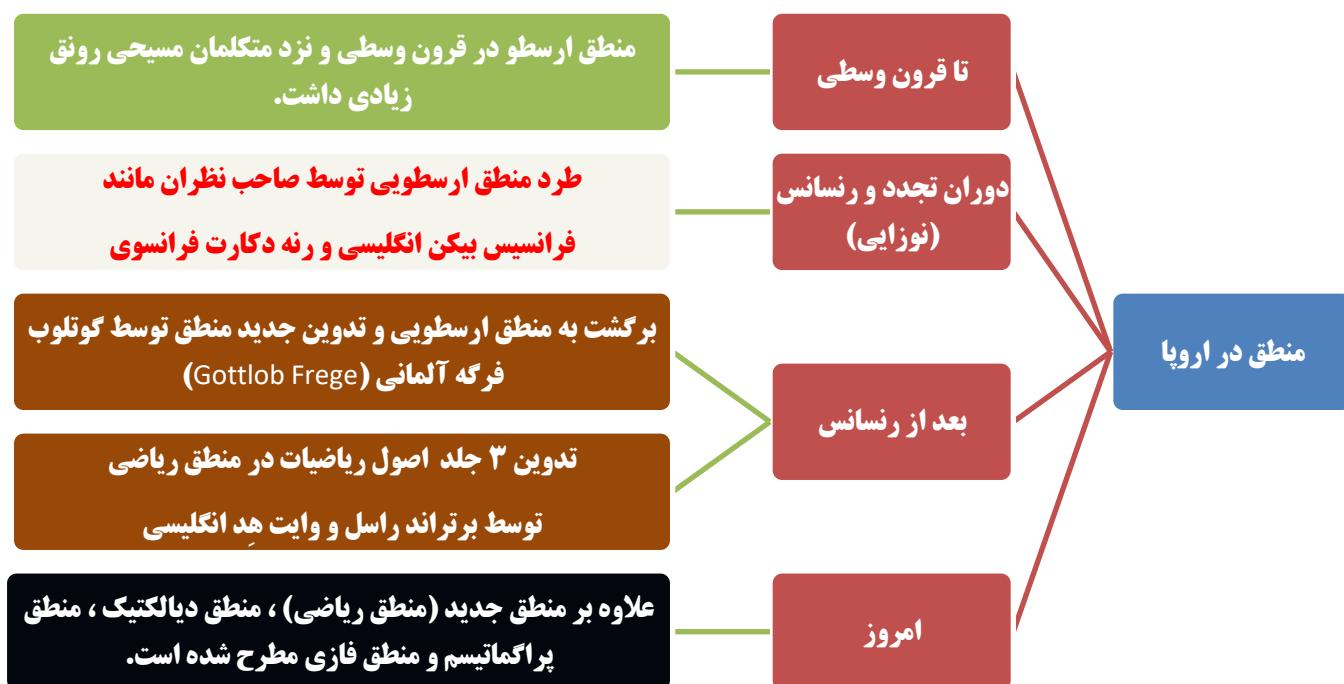
۴. سهم دانشمندان مسلمان در دانش منطق چقدر است؟

دانشمندان مسلمان با دسته بندی ها، تنقیح مباحث و نیز شرح و تفصیل و افزودن بحث های دقیق، به پیشبرد منطق همت گماشتند.

۵. آثار منطقی دانشمندان زیر را نام ببرید:

فارابی	اوسط کبير و مجموعه ی منطقیات فارابی
ابوعلی سینا	منطق شفا، نجات، دانشنامه علائی و منطق اشارات
ابن رشد	الضروری فی المنطق، شرح کتاب مقیاس، شرح کتاب برهان، تلخیص برهان و تلخیص سفسطه
ساوی	البصائر النصیریة ، تبصره ، رساله سنجریه ، رساله تحقیق نقیض الوجود
شیخ اشراق	مطارحات و مشارعات ، تلویحات و حکمة الاشراق (بخش اول)
خواجه طوسی	شرح بر اشارات ابن سینا ، اساس الاقتباس به زبان فارسی ، التجرید فی علم المنطق
علامه حلّی	الجوهر النضید فی شرح کتاب التجرید ، بخشی از کتاب الأسرار الخفیة
قطب الدین رازی	شرح رساله شمسیه (کاتبی قزوینی) ، شرح مطالع الانوار (نوشته ارموی) و نیز شرح اشارات خواجه نصیر
قطب الدین شیرازی	درّة التاج (بخش اول و دوم) ، شرح حکمة الاشراق (بخش اول)
ملاصدرا	رسالة فی التصور و التصدیق ، حواشی بر منطق حکمة الاشراق ، اللغات المشرقیة فی الفنون المنطقیة
و حاجی سبزواری	الآلی المنتظمة بصورت منظومه

۶. وضعیت منطق در مغرب زمین (در قرون وسطی و بعد از آن) را به اختصار بنویسید.

۷. غیر از منطق ارسطویی، نام چند منطق دیگر را نیز ذکر کنید.
منطق جدید یا منطق ریاضی، منطق دیالکتیک، منطق پراگماتیسم و منطق فازی

۸. بنیانگذار منطق جدید کیست؟

گوتلوب فرگه آلمانی

خودآزمایی

۱. تاریخ تولد منطق تکوینی است.

الف) قرن چهارم قبل از میلاد. ب) قرن ششم قبل از میلاد.

ج) مقارن با تولد انسان. د) مقارن تمدن ایران، چین و هند.

۲. یکی از عوامل مهم فکری و تاریخی تدوین منطق بوده است.

الف) وجود متفکرانی به نام سوفیست.

ب) کنجکاوی بشر درباره نحوه کارکرد ذهن.

ج) ایجاد انگیزه برای تفکر انسان.

د) ایجاد اندیشه در بشر.

۳. «بیت الحکمه» در کجا و در چه زمانی بنیان نهاده شد؟

الف) در بغداد و در زمان خلیفه اول عباسی.

ب) در یونان و در زمان خلیفه اول عباسی.

ج) در بغداد و در زمان مأمون عباسی.

د) در بغداد و در قرن اول هجری.

۴. مقدمه بر منطق ارسطو که به نام «ایسا غوجی» در ردیف رساله های هشت گانه ارسطو قرار

گرفت را کدام حکیم معروف نگاشت؟

الف) فروریوس. ب) ابونصر فارابی.

ج) ابوعلی سینا. د) ابن رشد.

۵. کدام دانشمند به عنوان معلم ثانی و پدر علم منطق اسلامی شناخته میشود؟

- (الف) ابوعلی سینا. (ب) ابن رشد.
(ج) ابونصر فارابی. (د) خواجه نصیر.

۶. مؤلف کدام یک از کتاب های زیر خواجه نصیرالدین طوسی است؟

- (الف) اساس الاقتباس. (ب) اللمعات المشرقیه.
(ج) شرح مطالع. (د) البصائر النصیریه.

۷. نخستین واضع و مؤلف منطق نظری کدام یک از فلاسفه زیر است؟

- (الف) افلاطون. (ب) سقراط. (ج) ارسطو. (د) ابوعلی سینا.

سقراط و افلاطون، قبل از ارسطو بوده اند ولی کتاب ارغنون ارسطو اولین تألیف منطقی است و ارسطو بی تردید از مطالب آنها بهره برده است.

۸. درباره کتاب منطق و مؤلف آن کدام گزینه صحیح است؟

- (الف) اللمعات المشرقیه – ملاحادی سبزواری.
(ب) شرح شمسیه – ابوعلی سینا.
(ج) شرح شمسیه – کاتبی.
(د) دره التاج – قطب الدین شیرازی.

۹. مؤلف کتاب های الجوهر النضید، تلویحات و البصائر النصیریة به ترتیب عبارتند از:

- (الف) شیخ اشراق، خواجه نصیرالدین طوسی، ابوعلی سینا.
(ب) ابن رشد، قطب الدین رازی، شیخ اشراق.
(ج) ساوی، ارسطو، علامه حلّی.
(د) علامه حلّی، شیخ اشراق، ساوی.

۱۰. بانی «منطق جدید» کیست؟

- (الف) فرگه. (ب) راسل. (ج) وایتهد. (د) کانت.

۱۱. کتاب های زیر از کتبی است که در سطح عالی فراگیری منطق ارزیابی میشوند:

الف) شرح اشارات و شرح مطالع.

ب) دره التاج و شرح شمسیه.

ج) شرح اشارات و الحاشیه.

د) شرح مطالع و نجات.

۱۲. کتاب های زیر از کتبی است که در سطح متوسط فراگیری علم منطق ارزیابی میشوند:

الف) منطق نوین و شرح شمسیه.

ب) منطق شفا و تلویحات.

ج) شرح حکمه الاشراق.

د) الکبری فی المنطق.

۱۳. کتاب های زیر از جمله کتبی است که در سطح ابتدایی فراگیری منطق ارزیابی میشود:

الف) الحاشیه و المنطق.

ب) اساس الاقتباس و دره التاج.

ج) بصائر نصیریّه و دانشنامه علائی.

د) تلویحات و کشف الاسرار.

۱۴. در قرون وسطی رونق منطق ارسطویی در میان کدام گروه از دانشمندان بیش از سایر

گروهها بود؟

الف) دانشمندان علوم تجربی.

ب) فلاسفه.

ج) متکلمان.

د) ریاضی دانان.

منطق ارسطو در حوزه های علمی مسیحیت به ویژه در قرون وسطی و نزد متکلمان مسیحی

رونقی عجیب داشت.

۱۵. چه کسانی حقیقت را دست نیافتنی می پنداشتند؟

الف) سوفسطاییان.

ب) ارسطویان.

ج) سقراطیان.

د) فیثاغوریان.

۱۶. در یونان قدیم، آموزش فن جدل و خطابه به جوانان در مقابل گرفتن اجرت، کار چه کسانی بود؟

الف) ارسطویان. ب) فیثاغوریان. ج) سوفسطاییان. د) هراکلیتوس.

۱۷. منطق منظومه اثر کیست؟

الف) فارابی. ب) ابوعلی سینا.
ج) ملاصدرا. د) حاج ملاهادی سبزواری.

۱۸. آثار منطقی ارسطو از چه قری با ترجمه به زبان عربی وارد حوزه مسلمانان شد؟

الف) قرن اول هجری. ب) قرن دوم هجری.
ج) قرن سوم هجری. د) قرن چهارم هجری.

۱۹. مجموعه آثار منطقی ارسطو بعدها چه نام گرفت؟

الف) ارغنون. ب) اساس الاقتباس.
ج) رساله جمهوری. د) ایساغوجی.

۲۰. اثر منطقی صدر المتألهین چه نام دارد؟

الف) منطق شفا. ب) شرح شمسیه.
ج) اللمعات المشرقیه. د) اسفار اربعه.

برای تفکر بیشتر

۱. آیا ارسطو مبدع علم منطق است؟ چرا؟

تألیف یک علم لزوماً به معنای خلق و ابداع آن نیست؛ زیرا خداوند قوانین و قواعدی را بصورت تکوینی در دستگاه اندیشه انسان نهاده است و ارسطو نخستین کسی است که این قوانین را کشف و قواعد منطقی تفکر را به عنوان مجموعه ای مدون گردآوری و تألیف کرده است.

۲. از تاریخ تولد، محل تولد و آموزه های سوفسطاییان چه می دانید؟

از قرن پنجم پیش از میلاد، در یونان گروهی به نام «سوفسطاییان» ظهور کردند که منکر حقیقت بودند، کلمه «سوفسطایی» از کلمه یونانی «سوفوس» معمولاً به معنای کسی است که دانش و خردمندی را شغل و حرفه خود ساخته است و به کار تعلیم می پردازد گرفته شده است.

کلمه «سوفیست» یا «سوفسطایی» در ابتدا معنای مثبت و بسیار خوبی داشت، ولی با گذشت زمان، این کلمه معنای اصلی خود را از دست داد و به کسی گفته می شد که با چرب زبانی و مغالطه از آنچه می دانست نادرست است، به قصد فریفتن دیگران دلیل می آورد و نتیجه می گرفت. این موج، اولین حرکت شک گرایی و نسبی گرایی در تاریخ فلسفه محسوب می گردد.

تعلیمات آنها با موضوعات مختلف از قبیل دین، تفسیر اشعار، دستور زبان و فلسفه اساطیر در ارتباط تنگاتنگی قرار داشت. سوفسطاییان ادعا می نمودند که در آن ادوار مهارت در فن بلاغت و سخنوری برای حفظ حیات سیاسی ضروری و اجتناب ناپذیر است.

لذا آنان در خلال آموزشها و تعلیمات خویش به تبیین اصول سخنوری نیز مبادرت می ورزیدند. در آن زمان اگر کسی در پی کسب امتیازات و موفقیت های اجتماعی، ثروت و مقام بود، کافی بود که از طریق اقامه دعوی در دادگاه به مقصود خویش نایل گردد.

۳. آیا همه دانشمندان به دانش منطق روی کردی مثبت داشته اند؟ چرا؟

خیر عده ای به شدت با منطق مخالفت ورزیده اند. بسیاری از انسان ها بدون دانستن قانون های منطق، توانسته اند استدلال های درستی کنند و هر یک در تخصص خود باعث بسط علوم شده اند. این قبیل مسائل سبب شده عده ای آموزش منطق را کاری بیهوده پندارند.

این دسته معتقدند قیاس های منطقی کمکی در رسیدن به معلوم نکرده و نتیجه جدیدی را ایجاد نمی کند بلکه سبب اصلی رسیدن به نتیجه، وجود مقدمات است. اگر شخص همه اصول منطق را بداند ولی مقدمات لازم و یا مقدمات صحیح را در اختیار نداشته باشد همچنان در حل مجهولات ناتوان است.

۴. آیا می توانید منطق جدید، منطق کاربردی، منطق دیالکتیک و منطق پراگماتیسم را به اختصار

توضیح دهید؟

منطق ریاضی یا منطق جدید (Mathematical logic) شاخه ای از ریاضیات است که به ارتباط ریاضی و منطق می پردازد. مهمترین شاخصه منطق ریاضی، استفاده علائم و نشانه های ریاضی

بجای الفاظ و عبارات زبان معمولی است. این منطق در حل مسائل بنیانی و شاخه‌های مختلف ریاضیات نظیر جبر، علوم کامپیوتر، هندسه و توپولوژی هم کاربرد دارد.

منطق کاربردی دو تصور عمده دارد :

تصور نخست ، کاربردی بودن منطق را از راه روش‌ها و ابزارهای خاصی در تعلیم منطق قابل حصول می‌داند. یعنی منطق کاربردی در این تصور به معنی آشنایی با قوانین منطق ، و تمرین هر چه بیشتر، در کسب مهارت استفاده و عملی کردن آن قوانین می‌باشد.

تصور دوم از کاربردی بودن منطق آن است که با تعبیر مسامحی «مهندسی فکر» بیان می‌شود. در این تصور، تأکید عمده بر روی اندیشه اثربخش است و برای نیل به آن محتاج ابزارهایی بیش از آموزش قواعد منطقی ، تمرین و ممارست آنهاست؛ ممارستی که توانایی تفکر اثربخش را افزایش می‌دهد و محتاج دانش‌هایی فراتر از علم منطق است.

دیالکتیک در لغت ، به معنی بررسی عقاید از راه منطق و استدلال به صورت پرسش و پاسخ ، جدل ، احتجاج ، بحث منطقی به کار رفته است ، و برخی آن را " منطق جدلی " ترجمه کرده‌اند.

هگل فلسفه خود را بر مبنای منطق دیالکتیک مبتنی کرد که مدار این منطق بر اساس سه مفهوم وضع (تز) ، وضع متقابل (آنتی تز) و وضع مجامع (سنتز) بود. از نظر او، دیالکتیک عبارت است از حرکت اندیشه در این سه مرحله. هگل وجود تضاد و تناقض را شرط تکامل فکر و طبیعت می‌دانست و معتقد بود که پیوسته ضدی از ضد دیگری تولید می‌شود. پس اصول سه‌گانه دیالکتیک عبارت اند از: اصل تضاد داخلی ، اصل جهش و اصل نفی نفی یا قانون تکاپوی طبیعت.

منطق پراگماتیسم : پراگماتیسم یا مکتب اصالت عمل که مقابل مکتب اندیشه و نظر جای دارد ، نگرشی است که همواره بر عمل و آنچه کارایی دارد ، تأکید می‌ورزد ، و نتایج عملی ایده‌ها و عقاید را به عنوان معیار تعیین ارزش و صدق آنها به کار می‌برد. بنابراین طبق این باور فعالیت عقل در این است که به امر حیات و تسهیل معیشت و به ارضای تمایلات مختلف ما مدد رساند. همچنین کار علم این نیست که ماهیت اشیاء را به ما بشناساند. بلکه علم باید وسائل تأثیر و تصرف در اشیاء را به دست بدهد و آنها را با حوائج ما سازگار و موافق سازد. بدین قرار ، حقیقت ، در این فلسفه به نحوی تصور شده که مغایر است با آنچه فلاسفه متعارف درباره آن می‌اندیشیدند.

۵. چرا منطق ارسطویی با ظهور دوران تجدد و نوزایی در اروپا دو – سه قرن مورد بی مهری و انتقاد دانشمندان غربی قرار گرفت؟

در آن زمان غرب با آغاز رنسانس با ولعی سیری ناپذیر به سوی کشف جهان اطراف خود قدم برمی داشت و می خواست پاسخ انبوهی از سئوالات خود را به سرعت بیابد و لذا نیاز به وسیله و ابزاری داشت تا با آن به سراغ کشف مجهولات رود و جواب های خود را بگیرد. آنها ابتدا رو به سوی منطق ارسطو آوردند اما آن را در رسیدن به خواسته خود ناتوان یافتند و به ادعای خود منطق ارسطو را صرفا مشتی حرف های ذهنی و مباحث انتزاعی دانستند که در درک واقع هیچ تاثیری نداشت.

حل ارزیابی های کتاب منطق ۱ – بر اساس ویرایش جدید

ارزیابی میانی ۱

۱. تاریخ تولد منطق تکوینی است.

الف) قرن چهارم قبل از میلاد

ب) قرن ششم قبل از میلاد

ج) مقارن با تولد انسان

د) مقارن با تمدن ایران ، چین و هند

۲. یکی از عوامل مهم فکری و تاریخی تدوین منطق است.

الف) وجود متفکرانی به نام سوفیست

ب) کنجکاوی بشر درباره نحوه کارکرد ذهن

ج) ایجاد انگیزه برای تفکر انسان

د) ایجاد اندیشه در بشر

۳. بیت الحکمه در کجا و در چه زمانی بنیان نهاده شد؟

(الف) در بغداد و در زمان خلیفه اول عباسی

(ب) در یونان و در زمان خلیفه اول عباسی

(ج) در بغداد و در زمان مامون عباسی

(د) در بغداد و در قرون اول هجری

۴. مقدمه معروف بر منطق ارسطو را که به نام «ایساغوجی» در ردیف رساله های هشت گانه

ارسطو قرار گرفت ، کدام حکیم نگاشت؟

(ب) ابونصر فارابی

(الف) فروریوس

(د) ابن رشد

(ج) ابوعلی سینا

۵. کدام دانشمند به عنوان معلم ثانی و پدر علم مطلق اسلامی شناخته می شود؟

(الف) ابو علی سیبا

(ب) ابن رشد

(ج) ابونصر فارابی

(د) خواجه نصیر

۶. مولف کدام یک از کتاب های زیر خواجه نصیرالدین طوسی است؟

(الف) اساس الاقتباس

(ب) اللمعات المشرقیه

(ج) شرح مطالع

(د) البصائر النصریه

۷. درباره کتاب معلق و مؤلف آن کدام گزینه صحیح است؟

(الف) اللمعات المشرقیه – ملاهادی سبزواری

(ب) شرح شمسیه – ابوعلی سیبا

(ج) شرح شمسیه کاتبی

(د) درة التاج – قطب الدین شیرازی

۸. مؤلف کتاب های الجوهر التفید، تلویحات و البصائر النصیریة به ترتیب عبارت اند از:

(الف) شرح اشراق، خواجه نصیرالدین طوسی، ابوعلی سینا

(ب) ابن رشد، قطب الدین رازی، شیخ اشراق

(ج) ساوی، ارسطو، علامه حلی

(د) علامه حلی، شیخ اشراق، ساوی

۹. بانی «منطق جدید» کیست؟

(الف) فرگه

(ب) راسل

(ج) وایتهد

(د) کانت

۱۰. در قرون وسطا رونق منطق ارسطویی در میان کدام گروه از دانشمندان بیش از سایر گروه ها

بود؟

(الف) دانشمندان علوم تجربی

(ب) فلاسفه

(ج) متکلمان

(د) ریاضی دانان

۱۱. چه کسانی حقیقت را دست نیافتنی می پنداشتند؟

(الف) سوفسطاییان

(ب) ارسطویان

(ج) سقراطیان

(د) فیثاغوریان

۱۲. در یونان قدیم، آموزش فن جدل و خطابه به جوانان در مقابل گرفتن اجرت، کار چه کسانی

بود؟

(الف) ارسطویان

(ب) فیثاغوریان

(ج) سوفسطاییان

(د) هراکلیتوس

۱۳. منطلق منظومه اثر کیست؟

الف) فارابی

ب) ابوعلی سینا

ج) ملاصدرا

د) حاج ملاهادی سبزواری

۱۴. آثار منطقی ارسطو از چه قرنی با ترجمه به زبان عربی وارد حوزه مسلمانان شد؟

الف) قرن اول هجری

ب) قرن دوم هجری

ج) قرن سوم هجری

د) قرن چهارم هجری

۱۵. مجموعه آثار منطقی ارسطو بعدها چه نام گرفت؟

الف) ارغنون

ب) اساس الاقتباس

ج) رساله جمهوری

د) ایساغوجی

۱۶. اثر منطقی صدرالمتهین چه نام دارد؟

الف) منطق شفا

ب) شرح شمسیه

ج) رساله فی التصور والتصدیق

د) اسفار اربعه

ارزیابی میانی ۲

۱. کتاب های زیر در سطح عالی فراگیری منطق ارزیابی می شوند.

الف) شرح اشارات و شرح مطالع

ب) دره التاج و شرح شمسه

ج) شرح اشارات و حاشیه

د) شرح مطالع و نجات

۲. کتاب های زیر در سطح متوسط فراگیری علم منطق ارزیابی می شوند.

الف) منطق نوین و شرح شمسیه

ب) منطق شفا و تلویحات

ج) شرح حکمه الاشراق

د) الکبری فی المنطق

۳. کتاب های زیر، در سطح ابتدایی فراگیری منطق ارزیابی می شوند.

الف) حاشیه و المنطق

ب) اساس الاقتباس و درة التاج

ج) بصائر نصیریه و دانشنامه علائی

د) تلویحات و کشف الاسرار

۴. نخستین واضع و مؤلف منطق نظری کیست؟

الف) افلاطون

ب) سقراط

ج) ارسطو

د) ابوعلی سینا

ارزیابی پایانی

۱. منطق تدوینی و تکوینی را تعریف کنید

۲. تاریخ تدوین منطق و مؤلف آن را بنویسید.

۳. سوفیست ها چه نقشی در تدوین علم منطق داشته اند؟

۴. سهم دانشمندان مسلمان در دانش منطق چه قدر است؟

۵. آثار منطقی دانشمندان زیر را نام ببرید: فارابی، ابوعلی سینا، ابن رشد، ساوی، شیخ اشراق،

خواجه طوسی، علامه حلی، قطب الدین رازی، قطب الدین شیرازی، ملاصدرا و حاجی سبزواری

۶. وضعیت منطق را در مغرب زمین (در قرون وسطا و بعد از آن) به اختصار بنویسید.

۷. غیر از منطق ارسطویی، نام چند منطق دیگر را نیز ذکر کنید.

۸. بنیانگذار منطق جدید کیست؟

پاسخ سؤالات این ارزیابی در قسمت پرسش چاپ قدیم ذکر شد.

 https://Eitaa.com/Tadris_H

 <https://aparat.com/M.Asadi14>

دریافت درس ها و ارسال سؤالات

آپارات

Aparat.com/M.Asadi14

Eitaa.com/Tadris_H

Telegram.me/Tadris_MA

Asadi.Tadris@Gmail.com

ID : @Asadi14